

En arbetsmarknad i förändring

Program för matchning, utbildning
och forskning i Halland

Antaget av Centerpartiet Hallands
distriktsstyrelse

2021-12-06

Centerpartiet

HALLAND

Innehållsförteckning

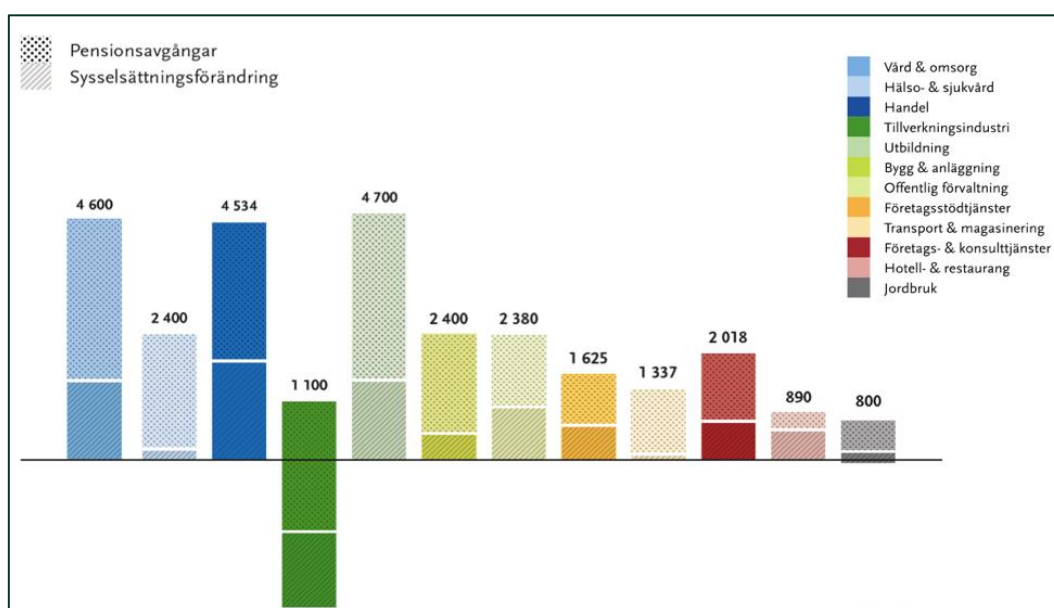
Innehållsförteckning	1
Inledning	2
Matchning och utbildning	3
Fungerande matchning.....	3
Utbildning genom hela livet	4
Nya lösningar och samarbete.....	5
Centerpartiet Halland vill:	6
Forskning och utveckling.....	7
Samordning för regional tillväxt.....	7
Innovationscenter för landsbygdsutveckling.....	8
Centerpartiet Halland vill:	9

Inledning

Centerpartiet i Halland har som mål att Halland ska bli Sveriges grönaste tillväxtregion. Vi har alla förutsättningar för detta men det krävs nya vägar dit. Det handlar om en arbetsmarknad i förändring samtidigt som vi driver på för den gröna omställningen och ser stora möjligheter i nya jobb och en mer hållbar framtid.

Halland har ett jämförelsevis "produktions"-orienterat näringsliv. För en sund och grön tillväxt i Halland krävs en omställning till ökad andel produkter och tjänster längre upp i värdekedjan. För detta krävs personer med mer utbildning och etablering av fler jobb som är mer kompetenskrävande. Grafen nedan (Figur 1) visar att området tillverkning och utvinning är den bransch som kommer att behöva minska sin personal jämfört med idag givet den nuvarande utvecklingen.

Figur 1 - Totalt rekryteringsbehov fram till 2025. Källa: Region Halland (2020); "Hallands framtida rekryteringsbehov - Tillväxt, pensioner och rekryteringsbehov inom branscher och yrken fram till 2025"; Senast uppdaterad 2020-10-28

Utbildningsnivån har succesivt stigit de senaste decennierna. Fram till 2035 beräknas andelen med eftergymnasial utbildning öka samtidigt som andelen med enbart grundskoleutbildning eller gymnasial utbildning minskar. Andelen med eftergymnasial utbildning kommer behöva öka kraftigt fram till 2035. Det beror på att befolkningen blir större och en högre andel medarbetare krävs inom skola, vård och omsorg samt inom stora delar av näringslivet, så som den privata tjänstesektorn. En annan faktor som bedöms öka efterfrågan på eftergymnasialt utbildade är utbildningsväxlingen som innebär att kompetenskraven ökar inom många yrken där det tidigare har varit tillräckligt med kortare utbildning.

Paradoxalt nog så beräknas även efterfrågan på personer med gymnasial yrkesutbildning öka och det riskerar att bli ett personalunderskott inom flera sektorer. Det gäller exempelvis både inom teknik- och vårdområdet.

Jämfört med riket har Halland en mindre sårbar branschammansättning sett till vilka branscher som har drabbats hårdast av pandemin. Näringslivet i Halland har en hög koncentration av handel, byggverksamhet, hotell- och restaurangverksamhet, gröna näringar såsom jordbruk, skogsbruk och fiske samt energi. Av dessa branscher är det relativt få

anställda i Halland inom hotell- och restaurangnäringen (som drabbats hårt), och relativt många anställda inom exempelvis handel och bygg som inte blivit lika hårt drabbade.¹

I Laholms kommun är jordbruket av särskild vikt och i Hylte kommun är tillverkningsindustrin med medelstora och stora företag en betydande del av näringslivet. Handelssektorn är i Halland till stor del koncentrerad till kusten, städerna och större tätorter med undantaget Ullared. Av yrkena som finns i Halland bedöms 22 procent kunna utföras på distans.²

Besöksnäringen pekas ut som en viktig näringsgren och som en framtida basnäring för Halland. I verksamhetsområdet finns en variation av attraktiva besöksmål för olika målgrupper. Pandemin har även påverkat besöksnäringen i länet, som under de första tre månaderna 2021 minskade antalet gästnätter med 25 procent jämfört med motsvarande månader 2019.³

För att möta de förändringar som i allt snabbare takt sker på arbetsmarknaden och för att utveckla Halland till Sveriges grönaste tillväxtregion behövs det nytänkande kring matchning, utbildning och forskning. I detta program pekar Centerpartiet i Halland på vägarna framåt.

Matchning och utbildning

Fungerande matchning

En av de framtida utmaningarna är att få en fungerande matchning mellan tillgången på utbildningar och behoven hos näringsliv och offentlig sektor, samtidigt som individen alltid måste ha möjlighet att göra sina egna individuella val. Statistik från Region Halland⁴ visar att Hallands län har en något sämre matchning mellan vilken utbildning man gått och vad man därefter arbetar med jämfört med riket i stort. Vidare kan man se att personer med utländsk bakgrund har en sämre matchning än befolkningen i stort. Detta innebär att resurserna inte tas till vara på bästa möjliga sätt idag.

Samhället behöver alltså bli skickligare på att anpassa utbildningar och antalet platser på olika utbildningar till hur det faktiska behovet ser ut på svensk arbetsmarknad. Här behöver kommunerna och regionen samarbeta med näringsliv, akademi och myndigheter för en bättre samordning. I Halland i stort finns ett överskott av gymnasieplatser vilket kostar pengar till ingen nytta. Gymnasieskolans ökade kostnader beror delvis på högre löner för lärare - vilket varit nödvändigt för attraktiviteten i yrket - men också på den överetableringen av gymnasieplatser som finns i Halland. Kommunerna behöver bli bättre på att samarbeta kring gymnasieutbildningarna för resurseffektivitet samtidigt som valfrihet behövs både inom länet och över länsgränserna.

Elevers självständiga val av utbildning är viktigt, men arbetsmarknadens behov behöver bli tydligare för att ungdomarna enklare ska kunna komma in på arbetsmarknaden efter avslutade studier. Därför behöver studie- och yrkesvägledarnas roll stärkas så att man blir ännu bättre på att hjälpa ungdomar att göra genomtänkta val inför gymnasium och högre studier. En tydligare koppling behöver skapas mellan näringsliv, offentlig sektor och skola för att bidra till en realistisk bild av hur arbetsmarknaden ser ut och fungerar.

¹ Region Halland (2021); *Samhällseffekter av Covid-19 i Hallands län*; Senast uppdaterad 2021-05-10

² Ibid

³ Ibid

⁴ Region Halland – Regionkontoret (2020); *Kompetensförsörjning Halland – Statistiskt underlag*; Senast uppdaterad 2020-10-28

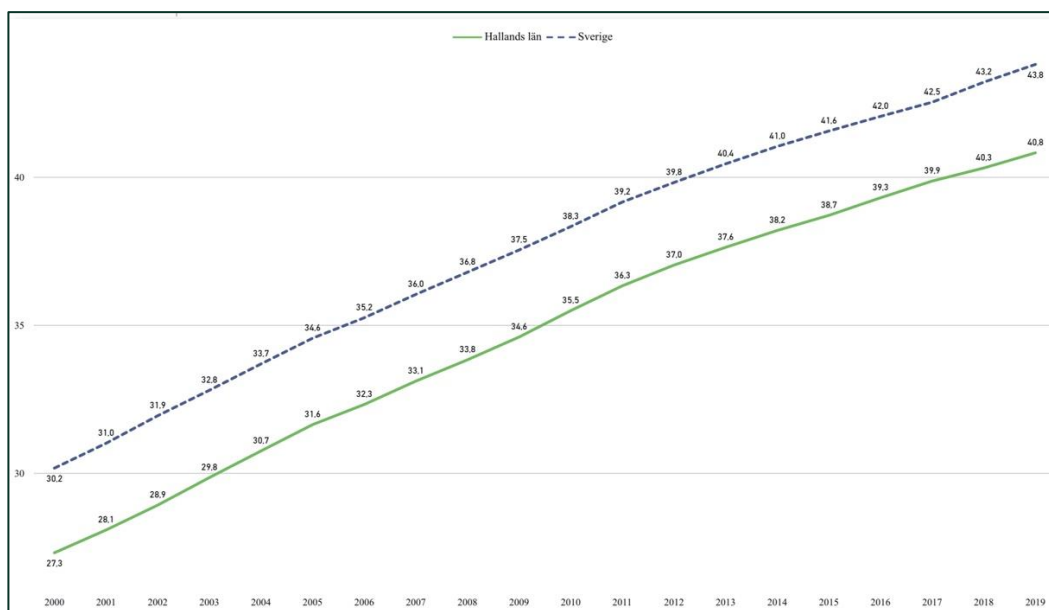

Utbildning genom hela livet

Möjlighet till utbildning i alla skeden av livet blir allt viktigare eftersom det skapar bättre framtidsutsikter och möjliggör social rörlighet. Därför behöver även vuxenutbildningen förändras så att man kan gå utbildningar på Komvux flera gånger under ett yrkesliv. Även yrkesutbildningar – utöver den till undersköterska – behöver möjliggöras via vuxenutbildningen framöver.

Vidare så behöver vuxenutbildare och högskolor bli bättre på att validera tidigare kunskaper och livserfarenheter – särskilt hos människor med utländsk bakgrund – dels för att ta tillvara på människors kompetens, dels för att i högre grad kunna individanpassa och effektivisera olika sorters vidareutbildningar. Det måste finnas en stor flexibilitet hos lärosäten och utbildningsanordnare för att snabbt kunna ställa om och anpassa sig till nya och/eller förändrade behov på arbetsmarknaden. Personer utanför arbetsmarknaden behöver dessutom fler praktikplatser som en väg in på arbetsmarknaden.

Andelen 25- till 64-åringar med eftergymnasial utbildning har över tid varit lägre i Halland jämfört med genomsnittet i riket och även om andelen ökat med 45 procent sedan år 2000 så har skillnaden ändå bibehållits. I Halland har 43,8 procent (2019) en högre utbildning, vilket är tre procentenheter lägre än i riket.⁵ En förutsättning för att Halland ska kunna utvecklas till en kunskapsintensiv region är att höja utbildningsnivån genom att fler skaffar sig en eftergymnasial utbildning.

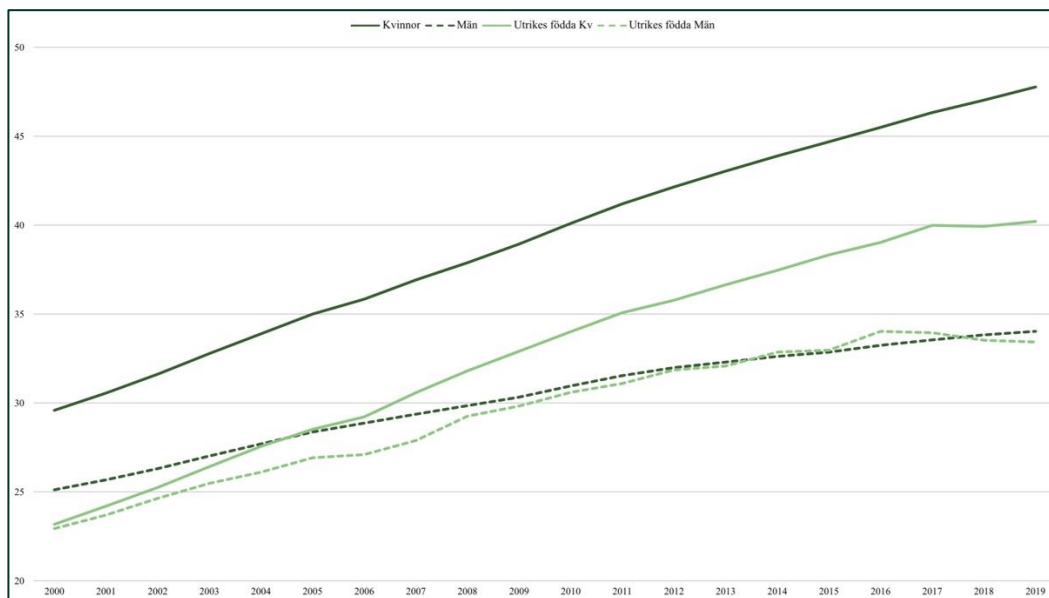
Figur 2 - Befolkning (25-64 år) med eftergymnasial utbildning 2000-2019. Källa: Region Halland – Regionkontoret (2020); "Kompetensförsörjning Halland – Statistiskt underlag"; Senast uppdaterad 2020-10-28

Förutom att få fler ungdomar att välja högskoleutbildning efter gymnasiet, så behöver antalet utbildningar i Yrkehögskolan (YH) och andra kortare utbildningsformer utökas. YH-utbildningar möjliggör karriärbyte mitt i livet och bidrar till ett mer flexibelt arbetsliv där man snabbare kan möta skiftande behov på arbetsmarknaden. En samordningsfunktion kring YH-utbildningar bör införas på regional nivå.

⁵ Ibid

Skillnaden mellan mäns och kvinnors utbildningsnivå blir allt större i Halland. År 2000 hade 29,6 procent av kvinnorna och 25,1 procent av männen en högre utbildning, vilket innebär en skillnad på 4,5 procentenheter. 2019 hade den skillnaden utökats till 13,7 procentenheter.⁶ Både män och kvinnor behövs på de högre utbildningarna och i de mer kunskapsintensiva arbetena. Därför krävs det ett arbete med att få fler pojkar att satsa hårdare på skolan och sedan även få dem att i högre grad välja högre studier efter gymnasiet. Vi behöver också uppmuntra till icke könsbundna val och en mer jämställd arbetsmarknad.

Figur 3 – Befolkning (25-64 år) med eftergymnasial utbildning 2000-2019 i Halland. Källa: Region Halland – (2020); "Kompetensförsörjning Halland – Statistiskt underlag"; Senast uppdaterad 2020-10-28

Nya lösningar och samarbete

Under pandemin har nya digitala lösningar testats inom såväl de högre årskurserna på grundskolan som inom gymnasium, vuxenutbildning och högre utbildning. Detta har öppnat upp nya möjligheter att genomföra utbildning, som behöver tas till vara även efter pandemin. Lagstiftningen behöver bli mer flexibel, så att distansutbildning kan användas även framöver när det finns behov av det. Genom att ta fram funktionella, digitaliserade mötesplatser, så skulle landsbygden kunna bli mer tillgänglig. Exempelvis skulle bygdegårdar kunna fungera som digitala hubbar för utbildning på distans för unga och vuxna, men ändå i grupp. Dessa hubbar skulle även kunna användas av företagare.

Såväl regionen som kommunerna behöver arbeta gränsöverskridande med hjälp av strategiska kompetensråd. I råden kan man samla akademi, arbetsförmedling och näringslivsrepresentanter tillsammans med berörda utskott och nämnder för att gemensamt identifiera behov inom såväl näringsliv som offentlig verksamhet.

En av statens mest kritiserade myndigheter har under många år varit Arbetsförmedlingen då andelen förmedlade jobb kontinuerligt minskat och idag ligger på en oacceptabelt låg nivå. I Januariavtalet blev det klart att Centerpartiet fick igenom en omfattande reformering. Nu håller Arbetsförmedlingen på att förändras så att förmedlingen av arbeten och coachning läggs på privata företag som nu växer fram medan Arbetsförmedlingens uppgift i högre grad kommer handla om kontroll och uppföljning. Genom förändringen så förväntas matchningen mellan arbetskraft och företagens behov bli betydligt bättre och effektivare. En öppning har gjorts för

⁶ Ibid

att enskilda kommuner ska kunna bli arbetsförmedlare i kommuner där det helt och hållet saknas privata initiativ. Något sådant behov förefaller inte finnas i de halländska kommunerna.

Framöver krävs mer av samarbeten över sektors- och kommungränser och mellan organisationer som utgår från såväl vetenskaplig som erfarenhetsbaserad kunskap. Alla behöver inte vara med på allt men de som går i spetsen för utveckling kan driva och inspirera.

Centerpartiet Halland vill:

- Stärka kopplingen mellan näringsliv och skola genom kontinuerliga samarbeten redan ifrån lågstadiet och upp genom hela skolsystemet. Det är viktigt att eleverna ges en realistisk bild av hur det ser ut inom olika branscher och yrken, vilket kan underlätta valen till gymnasium och eventuella högre studier. Kunskap om entreprenörskap är en viktig del i detta.
- Förstärka studie- och yrkesvägledarnas roll för att i högre grad hjälpa elever att göra adekvata val inför gymnasium och högre studier med hänsyn till arbetsmarknadens utveckling.
- Att det genom hela livet ska finnas möjligheter att utbilda sig och vidareutbilda sig för att snabbt kunna byta bana i takt med att arbetsmarknaden förändras. Såväl individ som samhälle och näringsliv behöver ta ansvar för kompetensutveckling och kompetensväxling genom hela livet.
- Utöka antalet YH-utbildningar och andra kortare utbildningsformer i syfte att snabbare kunna hantera skiftande behov på arbetsmarknaden.
- Att fler hallänningar går eftergymnasial utbildning för att bidra till att Halland blir en kunskapsintensiv region. Inom en tioårsperiod ska Halland komma upp i nivå med övriga riket vad gäller eftergymnasial utbildning.
- Öka den regionala sammanhållningen inom utbildningsområdet genom att se över var och hur gymnasieutbildning ges både för unga och vuxna. Regionen behöver ha ett större samordningsansvar för såväl gymnasieutbildningar som vuxenutbildningar och YH-utbildningar för att hjälpa kommunerna till större bredd och effektivare verksamhet.
- Värna valfriheten för elever och studenter mellan de halländska kommunerna och över länsgränser för att underlätta det egna valet.
- Sätta igång ett jämställdhetsarbete för att få fler pojkar att förbättra sina resultat i skolan och i högre grad välja högre studier efter gymnasiet.
- Ändra lagstiftningen så att innovativa lösningar på distansutbildning kan tillåtas. På så sätt skapas en grogrund för näringslivet, akademi, organisationer och det offentliga att hitta nya och hållbara lösningar på de samhällsutmaningar vi står inför.
- Göra landsbygden "nära" genom funktionella, digitaliserade mötesplatser. Det kan vara bygdegårdar som fungerar som hubbar för utbildning på distans för unga och vuxna.
- Att såväl regionen som de enskilda kommunerna använder sig av strategiska kompetensråd med representation ifrån region/kommun, arbetsförmedling, akademi och näringsliv i syfte att identifiera behov inom näringsliv och offentlig sektor.

- Att Arbetsförmedlingens förändring med privata aktörer som jobbar med arbetsförmedling och coachning genomförs fullt ut i Halland och att kommunerna avhåller sig från att bli arbetsförmedlare.

Forskning och utveckling

Samordning för regional tillväxt

I Hallands strategi för hållbar tillväxt 2021–2028 betonas vikten av samverkan och strategiska allianser, såväl inom som utanför regionen och landet. Det står att "Region Halland har en uttalad roll att samordna och leda processer som bidrar till en hållbar regional tillväxt och utveckling – ett uppdrag som inte kan genomföras ensamt. Samverkan är en av Hallands styrkor", men det är också det som är vår stora utmaning. Entreprenörskapande sker i samverkan mellan entreprenörer, människor som bor och verkar i området, samt olika organisationer där kompetenser och erfarenheter knyts ihop. På så sätt skapas innovation och utveckling – vilket vi tror leder till tillväxt.

I Halland finns idag en aktör som har forskningsuppdrag, Högskolan i Halmstad. Sedan finns det många utvecklingsorganisationer som ibland är involverade i forskningsprojekt, men till största del i utvecklingsprojekt som inte inbegriper forskning. Vi har ett starkt näringsliv, där många företag har forsknings- och utvecklingsverksamhet (FoU). Dock är det inte givet att det är Högskolan i Halmstad som involveras, utan det kan vara andra högskolor eller forskningsinstitut.

Högskolan i Halmstad har två profilområden. Profilmråde *Hälsoinnovation*⁷ samlar mångvetenskaplig forskning och utbildning för att skapa nya innovativa sätt att arbeta med framtidens hälsoutmaningar såsom exempelvis välfärd, hälsa och idrott. Profilmråde *Smarta städer och samhällen*⁸ är högskoleövergripande och inkluderar forskning, utbildning och samverkan med fokus på smart mobilitet, smart energi och den smarta invånaren. Forskningen handlar till stor del om intelligenta system, maskininlärning och energi i bygg- och samhällsplaneringen, men även om entreprenörskap, internationell marknadsföring och affärsmodellsinnovation samt lärande, kultur och samhälle.

Befintliga innovations- och samverkansarenor inom Högskolan i Halmstad har starkt teknikfokus. Forskningsområdet *biosystem* har potential att genom utvecklad samverkan med det halländska näringslivet, naturbruksgymnasium och övriga samhället, starkt kunna bidra till "grön tillväxt" i Halland. Inom detta område finns forskning som rör naturvetenskapliga områden som vatten och biogas. Viss befintlig samverkan finns med halländska lantbrukare inom biogas och projekt inom transportsektorn för grönare transporter. Det finns dock ingen forskning vid Högskolan i Halmstad som huvudsakligen är inriktad på landsbygdsutveckling. I Sverige är det Sveriges Lantbruksuniversitet som tydligast har denna inriktning.

Inom Region Halland finns Energikontoret som arbetar för att öka användningen av förnybar energi, effektivare energianvändning och energismart framtid. Genom utvecklad samverkan med Högskolan i Halmstad skulle bidraget till grön tillväxt utvecklas. Goda exempel att lära av finns ibland annat i Västra Götaland och Kalmar. Denna forskning kan kopplas till både utbildning och arbetsmarknad genom att exempelvis använda Ringhals till centrum för utveckling av förnybar energi, eller koppla samman Södras forskning om hållbara material från skogen med Stora Enso:s forskning inom biokompositmaterial och formpressad massa.

⁷ <https://www.hh.se/om-hogskolan/profilomrade-halsoinnovation.html>

⁸ <https://www.hh.se/om-hogskolan/profilomrade-smarta-stader-och-samhallen.html>

Tidningspappersbranschen är en bransch som är i stark förändring och vi behöver stötta och tillvara befintliga halländska arbetstillfällen, kompetenser och resurser.

Varbergs kommun driver flera aktörer såsom Campus Varberg, som arbetar utifrån ledorden "Efterfrågade utbildningar", samt Alexandersoninstitutet vars uppdrag är att arbeta med "Efterfrågad utveckling" där syftet är att bedriva efterfrågad utveckling som samordnar och tillvaratar utvecklingsbehov kopplade till näringsliv i regionen. I Varberg finns även den ideella föreningen Energi- och miljöcentrum (EMC), en plattform för att lyfta energi- och miljöfrågor. Idag finns över hundra medlemsföretag. Kungsbacka har ett energisamarbete med universitetet i Lund och Chalmers.

Innovationscenter för landsbygdsutveckling

Halland har stort behov av ökad samverkan mellan olika FoU-organisationer för att få ett fungerande innovationssystem. Roller behöver tydliggöras och kommuniceras, och vilja att samarbeta för att skapa värde för både för samhället och näringslivet krävs. Det finns goda exempel från bland annat Skåne, där innovationscenter för landsbygden bildats⁹, det vill säga ett informations- och kunskapsnav som kompletterar kommunernas näringslivsverksamhet.

Centret är bryggan mellan stad och landsbygd, då landsbygdsföretagare kopplas ihop med andra aktörer som akademien och olika stödsystem som oftast finns i stadsmiljöer. Befintliga stödsystem tillgängliggörs och kompletteras med det som behövs för att stödja landsbygdsföretagare. Detta center finns inte på en fysisk plats, utan är flexibelt, mobilt och agilt. Vi vill se ett sådant center utvecklas i Halland.

Ett annat exempel att inspireras av är Vreta kluster, som inkluderar cirka 30 företag inom jord, skog, mat, djurhållning, energi, vattenbruk och trädgård, samt intilliggande naturbruksgymnasium. Företagsparken är mer än bara en arbetsplats, och vill främja nytänkande, kunskapsutbyte och nya affärsidéer genom affärsnätverk, utbildningar, events och seminarier. Munkagårdsgymnasiet har förutsättningarna att utvecklas till en halländsk science park på samma sätt som Vreta kluster.

Region Halland vore lämplig som "neutral" part som kan ta ett tydligt ledarskap och ansvar för ett sådant innovationssystem, det vill säga leda och samordna utvecklad samverkan mellan aktörer och näringsliv i Halland med fokus på värdeskapande för samhället. Detta uppdrag kräver förmåga till såväl långsiktigt hållbar strategisk ledning, innovativa tankesätt och metoder, praktisk handlingskraft, transparens och god kommunikation med aktörer i systemet.¹⁰

FoU har en tendens att fokusera på städer och teknik. Detta gäller även Halland, som har forskning som bidrar till miljömässig hållbarhet inom exempelvis klimat och energiområdena, samt företagsekonomisk forskning inom exempelvis affärsmodellsinnovation, finansiering och marknadsföring. Dock saknas forskning som fokuserar på social hållbarhet. I Halland finns stora möjligheter till ökad tvärdisciplinär samverkan för fler och större forskningsområden inom efterfrågade områden som boende på landsbygden, hälsa och välmående, hållbar landsbygdsutveckling samt infrastruktur och transport.

⁹ <http://innovationscenter.se/>

¹⁰ Cederholm Björklund & Johnsson (2020); "Under the surface of the agricultural entrepreneurial support ecosystems: through the lens of complexity leadership theory"; *Sustainable entrepreneurship and entrepreneurial ecosystems* <https://www.elgaronline.com/view/edcoll/9781839109683/9781839109683.00014.xml>

Centerpartiet Halland vill:

- Bilda ett mobilt halländskt innovationscentrum för landsbygden, som kompletterar kommunernas näringslivsverksamhet och fungerar som ett informations- och kunskapsnav kring landsbygdsutveckling.
- Föra dialog med Stora Enso och Södra Skogsägarna om möjligheten att koppla befintliga resurser och kompetens till bildandet av ett halländskt innovationscentrum för utveckling av skog och skogsråvara i syfte att stötta den utveckling som sker inom branschen.
- Utreda möjligheten att i samverkan mellan Vattenfall, Högskolan i Halmstad och andra högskolor/universitet utveckla ett forskningscentrum för förnybar energi på Ringhals.
- Initiera en grön science park för nytänkande, kunskapsutbyte och nya affärsidéer inom de gröna näringarna på Munkagårdsgymnasiet, där forskningssamarbete mellan gymnasiet, Högskolan i Halmstad och andra forskningsmiljöer utvecklas.
- Utveckla forskningssamarbete mellan Högskolan i Halmstad och Energikontoret i syfte att öka användningen av förnybar energi, effektivare energianvändning och energismart framtid.
- Uppmuntra ökade tvärdisciplinära forskningsområden med fokus på landsbygdsutveckling, som är oberoende av kompetensmässiga eller geografiska gränser.